

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Історичний факультет

Кафедра архівознавства, спеціальних історичних та правознавчих дисциплін.

Дипломна робота
бакалавра

з теми: «**Економічний розвиток подільського краю у
1991-2001 рр.»**»

Виконав студент IV курсу
напряму підготовки (спеціальності)
6.020302 Історія
заочної форми навчання
Пінтак Андрій Андрійович

Науковий керівник:
асистент Гуцал Віталій Анатолійович

Рецензент:

Кам'янець-Подільський - 2017 р.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ІСТОРИОГРАФІЯ І ДЖЕРЕЛЬНА БАЗА ДОСЛІДЖЕННЯ	6
РОЗДІЛ 2. СТАНОВЛЕННЯ І ПЕРЕТВОРЕННЯ В ПРОМИСЛОВОСТІ ПОДІЛЛЯ ІЗ ЗДОБУТТЯМ НЕЗАЛЕЖНОСТІ	
2.1. Трансформація форм власності.....	11
2.2. Структура промислового виробництва.....	16
РОЗДІЛ 3. ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА	
3.1. Структура аграрного виробництва.....	26
3.2. Економічна характеристика сільського господарства.....	33
РОЗДІЛ 4. ВПЛИВ ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ НА СОЦІАЛЬНУ СФЕРУ	
4.1. Демографічні проблеми регіону.....	39
4.2. Вплив економіко-демографічних чинників на ринок праці.....	45
ВИСНОВКИ	52
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ	54

ВСТУП

Актуальність дослідження. На порозі ХХІ століття перед державою загалом та її регіонами, зокрема, постає важлива проблема – забезпечення достатнього рівня соціально-економічного розвитку та зростання добробуту населення. Дослідження економічного розвитку регіонів є необхідним для розуміння загальної картини в державі, для усвідомлення необхідних кроків на шляху до покращення життя вже сьогодні. У сучасний період в Україні відбуваються суттєві зрушення в усіх галузях національної економіки. Особливо кардинальних змін зазнала сфера послуг у процесі роздержавлення та переорієнтації на новітні якісні потреби національного ринку. Такі процеси створили серйозні передумови становлення в Україні широкої мережі прибуткових закладів усіх форм власності із надання послуг населенню. Їх успішність активно впливає на загальний соціально-економічний розвиток територій.

Регіон Поділля являє собою відносно відокремлену, однак відкритую, відтворювальну соціально-економічну систему. Метою функціонування регіональної економіки є забезпечення гідного людини рівня життя населення відповідного регіону з урахуванням місцевої специфіки на основі діючої державної політики.

Об'єктом дослідження є процес забезпечення економічної ефективності різних господарських формувань на території Вінницької і Хмельницької областей, які ведуть облік у повному обсязі та звітуються за оперативною звітністю, а також не складають звітності (особисті селянські господарства).

Предметом дослідження є економічний розвиток Подільського краю в 1991-2001 рр.

Метою даного дослідження з'ясування основних тенденцій і закономірностей економічного розвитку двох областей Поділля; є оцінка

тенденцій змін ефективності господарської діяльності різних організаційно-правових форм господарювання та розробка рекомендацій щодо заходів з підвищення економічної ефективності регіону.

Мета дослідження визначає його наступні **завдання**:

- з'ясувати особливості джерельної бази та історіографії теми дослідження.
- Визначити характерні риси промисловості регіону;
- Дослідити успіхи і прорахунки у функціонуванні аграрного сектору Подільського краю;
- Показати вплив економічних факторів на соціально-демографічні процеси Вінницької і Хмельницької областей.

Хронологічні межі дослідження охоплюють проміжок часу з 1991 р. до 2001 р. Нижня хронологічна межа роботи зумовлена проголошенням незалежності України, верхня – підбиттям підсумків економічного розвитку першого десятиліття і першим переписом населення незалежної України.

Територіальні межі дослідження складають територію Вінницької і Хмельницької областей, що складають більшу частину регіону Поділля.

Практичне значення результатів дослідження визначається тим, що вони доповнюють наявний теоретичний доробок з регіональної історії України, розширюють розуміння урбанізаційних процесів в Україні. Фактичні матеріали дослідження можуть бути впроваджені у вузівські навчальні дисципліни та спецкурси.

Теоретичною та методологічною основою даного дослідження є діалектичний метод пізнання, положення економічної теорії, наукові розробки з питань дослідження економічної ефективності підприємств, законодавчі та інші нормативні акти України, що впливають на механізм економічних відносин в аграрному секторі.

У проведеному дослідженні використано такі основні методи дослідження: системно-структурний та абстрактно-логічний (для теоретичних узагальнень результатів аналітичних розрахунків і формування

висновків), аналізу і синтезу (при дослідженні економічної ефективності підприємств за окремими напрямками), порівняльного аналізу (порівняння показників економічної ефективності за різними категоріями та групами підприємств), економіко-статистичний (для виявлення впливу чинників на показники ефективності), розрахунково-конструктивний (при визначенні оптимальних потенційних параметрів виробничої діяльності сільськогосподарських підприємств).

Структура роботи. Бакалаврська робота складається із вступу, чотирьох розділів (6 параграфів), висновків та списку використаних джерел і літератури.

ВИСНОВКИ

Таким чином, економічне становище Подільського краю в перше десятиліття незалежності України мало низку характерних рис і особливостей. Для Вінницького Хмельницького економічного району провідними галузями є харчова й легка промисловість, виробництво будівельних матеріалів, деревообробна промисловість, науко-і трудові галузі машинобудування, сільське господарство. Нині, в умовах значного послаблення контролю з боку держави, продукція цих галузей не витримує конкуренції із зарубіжною переважно з об'єктивних причин (застарілі технології, високі енергоємність та собівартість продукції). Зрушення в економіці можливі лише за умови технічного переоснащення виробництв. Для цього треба залучати значні інвестиції, як внутрішні, так і зовнішні.

У рамках реформування економіки в районі слід здійснити певні зміни в енергетиці. На даному етапі розвитку найбільш ефективними тут є теплові електростанції, хоч коефіцієнт корисної дії їх низький, тому вони потребують технічного переоснащення. Ці заходи мають проводитись у межах єдиної програми енергозбереження, впровадження енергозберігаючих технологій.

У регіоні склалася значна невідповідність між виробництвом сільськогосподарської продукції та її переробкою. Регіон не в змозі переробити на власних підприємствах харчової промисловості цю продукцію повністю. Розвиток галузі має відбуватись шляхом впровадження нових технологій, поглиблення переробки сільськогосподарської сировини, розширення мережі малих підприємств, які здатні швидше пристосуватись до потреб ринку.

Надзвичайно складним станом характеризується демографічна ситуація в сільських територіях досліджуваного регіону. Критичне становище щодо демографічного стану в сільській місцевості характеризується не тільки погіршення кількісних, але і якісних параметрів демографічних процесів –

абсолютне й відносне зменшення сільського населення супроводжується інтенсивним старінням, значним зниженням народжуваності, зростанням смертності, збереженням інтенсивного міграційного відпливу сільської молоді, скороченням тривалості життя, погіршенням здоров'я. Важливим напрямком розвитку господарства є розширення виробництв, що орієнтуються на місцеві природні ресурси.

Демографічна ситуація в країні повністю залежить від державної політики. Для покращення демографічної ситуації в Україні необхідно сконцентрувати зусилля на розробці програм, які були б спрямовані на економічне забезпечення відтворення населення, посилення профілактики захворюваності населення, подолання соціального відчуження осіб похилого віку та інвалідів, поліпшення екологічної ситуації, популяризацію здорового способу життя. Такі кроки стануть вагомим підґрунтям для переходу до сучасного режиму відтворення населення й підвищення тривалості повноцінного активного його життя.

Комплексний розвиток району вимагає вдосконалення територіальної організації господарства, зменшення контрастності в розвитку центру й периферії. Складна демографічна ситуація в районі може поліпшитися лише за умови підвищення соціально-економічного розвитку регіону. Поліпшення умов життя людей, піднесення рівня їх добробуту, ефективне функціонування охорони здоров'я сприятимуть підвищенню народжуваності та зменшенню смертності.

Пошук можливостей підвищення економічної ефективності сільськогосподарських підприємств є необхідною умовою їх виживання в реаліях ринкової економіки, інтеграції України у світову економічну систему. Усе це обумовлює актуальність даного проведеного дослідження

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Джерела

1. Головне управління статистики у Вінницькій області // Режим доступу: <http://www.vn.ukrstat.gov.ua/>
2. Єдиний державний реєстр підприємств та організацій України [Електронний ресурс]: Головне управління статистики у Хмельницькій області / Державна служба статистики України. – Режим доступу: <http://www.km.ukrstat.gov.ua>
3. Населення Вінницької області // uk.wikipedia.org/wiki/Населення_вінницької_області
4. Населення Хмельниччини: демографічний щорічник. – Хмельницький: Головне управління статистики у Хмельницькій області 2012. – 90 с.
5. Населення Хмельницької області // uk.wikipedia.org/wiki/Населення_Хмельницької_області
6. Офіційний сайт Вінницької обласної адміністрації // Режим доступу: <http://www.vin.gov.ua/>
7. Перелік підприємств і продукції [Електронний ресурс]: Хмельницька обласна державна адміністрація. – Режим доступу: <http://adm.km.ua/index1.php?link=751>
8. Про кількість та склад населення Хмельницької області за підсумками Всеукраїнського перепису населення 2001 року // <http://2001.ukrcensus.gov.ua/results/general/nationality/khmelnyskyi/>
9. Промисловість: статистична інформація [Електронний ресурс]: Головне управління статистики у Хмельницькій області / Державна служба статистики України. – Режим доступу: <http://www.km.ukrstat.gov.ua>

10. Промисловість Хмельниччини за 2001-2007 роки: стат. зб. / за ред. В.В.Скальського. – Хмельницький: Головне управління статистики в Хмельницькій області, 2008. – 182 с.
11. Статистичний збірник „Міста і райони Хмельниччини 2007”. – Хмельницький, 2008. – 266 с.
12. Статистичний щорічник Вінницької області за 2005 рік / За ред. С. Ігнатова. – Вінниця: Державний комітет статистики у Вінницькій області, 2006. – 198 с.
13. Статистичний щорічник Вінниччини за 2009 рік / За ред. С. Ігнатова. – Вінниця: Держкомстат України. Головне управління статистики у Вінницькій області, 2010 р. – 601 с.
14. Статистичний щорічник Хмельницької області за 2001 рік / За ред. В.В.Скальського. – Хмельницький, 2002. – 459 с.
15. Статистичний щорічник Хмельницької області за 2002 рік / За ред. В.В.Скальського. – Хмельницький, 2003. – 503 с.
16. Статистичний щорічник Хмельницької області за 2003 рік / За ред. В.В.Скальського. – Хмельницький, 2004. – 485 с.
17. Статистичний щорічник Хмельницької області за 2004 рік / За ред. В.В.Скальського. – Хмельницький, 2005. – 481 с.
18. Статистичний щорічник Хмельницької області за 2005 рік / За ред. В.В.Скальського. – Хмельницький, 2006. – 441 с.
19. Статистичний щорічник Хмельницької області за 2006 рік / За ред. В.В.Скальського. – Хмельницький, 2007. – 434 с.
20. Статистичний щорічник Хмельницької області за 2007 рік / За ред. В.В.Скальського. – Хмельницький, 2008. – 430 с.
21. Статистичний щорічник Хмельницької області за 2008 рік / За ред. В.В.Скальського. – Хмельницький, 2009. – 442 с.
22. Статистичний щорічник Хмельницької області за 2009 рік / За ред. В.В.Скальського. – Хмельницький, 2010. – 447 с.

2. Література

23. Аграрний сектор економіки України (стан і перспективи розвитку) / [Присяжнюк М.В., Зубець М.В., Саблук П.Т. та ін.]; за ред. М.В. Присяжнюка, М.В. Зубця, П.Т. Саблука, В.Я. Месель-Веселяка, М.М. Федорова. - К.: ННЦ ІАЕ, 2011. – 1008 с.
24. Андрійчук В.Г. Економіка аграрних підприємств: Підручник / В.Г. Андрійчук. – К.: КНЕУ, 2002. – 624 с.
25. Антонюк В.П. Формування та використання людського капіталу в Україні: соціально-економічна оцінка та забезпечення розвитку: монографія / В.П. Антонюк / НАН України. Ін-т економіки промисловості. – Донецьк, 2007. – 348 с.
26. Березін О.В. Економіка підприємства: навч. посіб / О.В. Березін, Л.М. Березіна, Н.В. Бутенко. – К.: Знання, 2009. – 390 с.
27. Блажевич Ю. І. Етнічний склад населення Хмельниччини: історія і сучасність / Ю.І. Блажевич // Матеріали XI-ої Подільської історико-краєзнавчої конференції / [редкол.: Завальнюк О.М. (відп. ред.), Л.В.Баженов, Винокур І.С. та ін.]. – Кам'янець-Подільський: Оіюм, 2001. – С. 366-375.
28. Богуцький О.А. Демографічна ситуація та використання людських ресурсів на селі / О.А. Богуцький. – К.: Урожай, 1998. – 278 с.
29. Геєць В.М. Наслідки демографічних викликів для економічного зростання в Україні / В.М. Геєць // Демографія та соціальна економіка. – 2011. – №1(15). – С. 3-23.
30. Геєць В. Нестабільність та економічне зростання / В.М. Геєць. – Харків: Форт, 2002. – 342 с.
31. Глазьев С. Мировой экономической кризис как процесс смены технологических укладов / С. Глазьев // Вопросы экономики. – 2009. – № 3. – С. 32-37.
32. Глазьев С. Ю. Теория долгосрочного технико-экономического развития / С. Ю. Глазьев. – М: Вла-Дар, 1993. – 228 с.

33. Григоренко О. П. Газифікація – важливий фактор поліпшення виробничо-торгових умов праці і життя сільських трудівників / О. П. Григоренко, А. О. Орловська, В. О. Григоренко // Матеріали Х-ої Подільської історико-краєзнавчої конференції / [редкол.: Винокур І.С. (відп. ред.), Л.В.Баженов, А.О.Копилов, О.М. Завальнюк та ін.]. – Кам'янець-Подільський: Оіюм, 2000. – С. 456-459.
34. Григорук П.М. Аналіз аграрного сектору Хмельницької області за основними показниками сталого розвитку / П.М. Григорук, Т.Ю Федорова // Агросвіт. – 2015. – №3-4. – С. 40-46.
35. Економічні реформи в Україні в контексті переходу до сталого розвитку // Соціально-економічні реформи в Україні та проблеми переходу до засад сталого розвитку: Рекомендації до проекту Нац. стратегії сталого розвитку України. – К.: Інтелсфера, 2001. – 180 с.
36. Загальна економіка / Під редакцією І.Ф. Радіонової. – Кам'янець-Подільський: Абетка-Нова, 2003. – 388 с.
37. Іващенко А. Кооперація на Хмельниччині: кроки добробуту / А. Іващенко // Хмельниччина: роки становлення та поступу (1937-1997) : матеріали Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф. : ред. кол. Баженов Л. В., Винокур І. С., Войтенко В. І. та ін. – Хмельницький, 1997. – С. 331-336.
38. Іфтенічук В.С. Генеза ринкової економіки. Навчальний економічний словник-довідник / В.С. Іфтенічук, В.А. Григорьев, М.І. Манич, Г.Д. Шутак. – Львів, Магнолія плюс, 2004. – 682 с.
39. Качан Е.П. Розміщення продуктивних сил України. – К.: Вища школа, 1997. – 199 с.
40. Коломієць С. С. Соціальна інфраструктура сільської місцевості України: проблеми ринкової трансформації (1990-ті – поч. ХХІ ст.) / С. С. Коломієць // Вісник аграрної історії. Зб. наук. праць / [Гол. ред. М. А. Журба]. – К.: НПУ ім. М.П.Драгоманова, 2011. – Вип. 1. – С. 140-150.

41. Курило І.О. Соціально-економічна структура населення: еволюція, сучасність, трансформації // Курило І.О. – К.: Інститут демографії та соціальних досліджень НАН України, 2006. – 472 с.
42. Латер Ю.С. Етапи індустріалізації Хмельницької області / Ю.С. Латер // Матеріали VII Подільської історико-краєзнавчої конференції. – Кам'янець-Подільський, 1987. – С. 85-86.
43. Лисак В.Ю. Регіональні особливості розвитку людського капіталу / В.Ю. Лисак // Режим доступу: <http://dspace.kpnu.edu.ua:8080/jspui/bitstream/pdf>
44. Лисовик Н.М. Особливості прогнозування рівня постачання молочної сировини на переробні підприємства з урахуванням фактора сезонності / Н.М. Лисовик // Вісник Вінницького політехнічного інституту. – 2007. № 3. – С. 24-27.
45. Лукінов І. Структуроутворюючі процеси в ході реформ / І Лукінов // Економіка України. – 1996. – № 3. – С. 17-26.
46. Майовець Є.Й. Теорія аграрних відносин. Навчальний посібник. – К.: Літера, 2005. – 275 с.
47. Малий і середній бізнес: У пошуках місця в стратегії економічного зростання в Україні: 36. наук. ст. / За ред. Я.А. Жаліла. – К.: Алтерпрес, 2002. – 118 с.
48. Малицкий Б.А. Неoliberalизм и кризис инновационного развития экономики. Формула кризиса. / Б.А. Малицкий. – К.: «Феникс», 2009. – 311 с.
49. Машинобудування в Україні: тенденції, проблеми, перспективи. / Під заг. ред. чл.-кор. НАН України Б.М. Данилишина. – Ніжин: ТОВ «Вид-во «Аспект-Поліграф», 2007. – 308 с.
50. Мезенцев К. Оцінка чинників функціонування Хмельницького регіонального ринку праці / К. Мезенцев // Географія. – 2001. – №58. – С. 30-35.

51. Михайлов С.І. Ресурси праці та ефективність їх використання / С.І. Михайлов // Економіка і організація сільського господарства: Республіканський міжвідомчий тематичний науковий збірник. – К.: Урожай, 1992. – С. 68-74.
52. Нечитайло В. В. Формування фермерського укладу господарювання на Хмельниччині / В.В. Нечитайло // Матеріали ІХ-ої Подільської історико-краєзнавчої конференції, присвяченої 50-річчю Перемоги у Великій Вітчизняній війні, 14–15 жовтня 1995 р. – Кам'янець-Подільський : [Кам'янець-Поділ. друк.], 1995. – С. 362–364.
53. Пальян З.О. Статистичний аналіз чинників та передумов народжуваності в Україні / З.О. Пальян // Статистика України. – 2009. – №2. – С. 48-54.
54. Перехідна економіка / За ред. В.М. Гейця. – К.: Вища школа, 2003. – 355 с.
55. Перший Всеукраїнський перепис населення: історичні, методологічні, соціальні, економічні, етнічні аспекти. – К.: Держкомстат України, Ін-т демографії та соціальних досліджень НАН України, 2004. – С. 291-325.
56. Планування та прогнозування в умовах ринку. Навчальний посібник / Під ред. д.ф.н. В.Г. Воронкової. – К., 2006. – 608 с.
57. Поліщук В.С. Економічне зростання і його фактори / В.С. Поліщук // Збірник наукових праць викладачів економічного факультету Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Кам'янець-Подільський, 2007. – С. 21-23.
58. Поліщук Я.П. Оцінка соціально-демографічного розвитку сільських територій / Я.П. Поліщук // Інноваційна економіка. – 2014. – №1. – С. 117-123.
59. Рибак І.В. В роки застою, перебудови, незалежності. Хмельниччина у другій половині 1960-х і до сьогодні / І. Рибак // Краєзнавство. – 1999. – № 1-4. – С. 146-150.

- 60.Рибак І.В. Історія рідного краю від найдавнішого часу до початку ХХ ст. / І.В. Рибак. – Кам'янець-Подільський, 1997. – 228 с.
- 61.Рибак І.В. Соціально-побутова інфраструктура українського села / І. В. Рибак. – Кам'янець-Подільський: Абетка, 2000. – 304 с.
- 62.Рибак І.В. Хмельниччина. Наш край в історії України: навчальний посібник / І.В. Рибак. – Кам'янець-Подільський, 2006. – 260 с.
- 63.Розміщення продуктивних сил України та економіка регіонів України: Підручник. – К.: Кондор, 2004. – 196 с.
- 64.Сільське господарство Вінниччини: тенденції змін ефективності господарської діяльності різних організаційно-правових форм господарювання: монографія / Мулик Т.О., Томчук О.Ф., Кривоконь О.С. та ін. – Вінниця, 2011. – 369 с.
- 65.Соціально-економічний розвиток Хмельницької області в умовах трансформаційної економіки / За ред. проф. Латера Ю.С. – Кам'янець-Подільський, ФОП Сисин О.В., 2001. – 216 с.
- 66.Студінський В.А. Папероробна галузь на Хмельниччині / В.А. Студінський // Матеріали Х Подільської історико-краєзнавчої конференції. – Кам'янець-Подільський, 2000. –
- 67.Тищенко О.М. Оцінка ефективності використання економічного потенціалу / О.М. Тищенко. – К.: ВНТУ, 2004. – 350 с.
- 68.Тютюнников А.И. Развитие агропромышленного комплекса / А.И. Тютюнников. – М: Знание, 1997. – 64 с.
- 69.Українське суспільство: моніторинг соціальних змін (1994-1999 рр.) // В.Є Пилипенко. Ставлення населення України до економічних перетворень // Режим доступу: <https://www.osa.com.ua/arc/ukrmonit.pdf>
- 70.Український ринок праці: особливості розвитку та ефективність функціонування/ [І.Л. Петрова, В.В. Близнюк, Г.Т. Куликов та ін.]; за ред. І.Л. Петрової; НАН України; Ін-т екон. та прогнозув. – К., 2009. – 368 с.

- 71.Федулова Л.І. Інноваційна економіка / Л.І. Федулова. – К.: Либідь, 2006. – 177 с.
- 72.Федулова Л. Технологічна готовність економіки України до нових викликів в умовах відсутності технологічної політики / Л. Федулова // Економіка України. – 2010. – № 9. – С. 15-22.
- 73.Хмельницька область: аналітичний огляд // Режим доступу: <http://www.csi.org.ua/www/wp-content/uploads/2011/10/khmelnyskaobl-sea.pdf>
- 74.Хорунжий М.Й. Економіка села в контексті організаційно економічних трансформацій / М.Й. Хорунжий // Економіка АПК. – 2010. – № 11. – С. 136-141.
- 75.Черевко Г.В. Формування та використання персоналу в системі ресурсозабезпечення сільськогосподарських підприємств: Монографія / Г.В. Черевко, Н.І. Василенька. – Львів: Світ, 2008. – 209 с.
- 76.Шапуров О.О. Стан і тенденції розвитку машинобудування / О.О.Шапуров // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – №3. – С.57-63.
- 77.Шиманська І. А. Соціально-побутовий розвиток подільського села (за матеріалами Хмельницької області) / І.А. Шиманська // Матеріали XIII-ої Подільської історико-краєзнавчої конференції / [редкол.: Завальнюк О.М. (голова), Баженов Л.В. (відп. ред.), Прокопчук В.С. та ін.]. – Кам'янець-Подільський: Абетка, 2010. – С. 586-592.
- 78.Яковлєв А.І. Сутність і показники наукоємності / А. Л. Яковлєв // Наука і суспільство. – 2007. – № 3. – С. 60-68.
- 79.Яценко Н. Економіка України 1999-2008: втрачене десятиріччя / Н.Яценко // Дзеркало тижня. – 2009. – № 51-52. – С. 2-3.